

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXVIII. De peccatis quæ distinguuntur secundum reatum p̄na,
& de venialibus per comparationem ad mortale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

differe ad temporalia, quod hoc non est le- cundum se boni ani- ma, sed in ordine ad aliud. Bonum autem spirituale est secun- dum se bonum ani- ma, per se loquedo, & propterea sicut se habet ad hoc, quod sint bona, ita ad hoc qd privationes eoru sint mala. Tempora- lia igitur, quia in or- dine ad aliud, sunt bona, in ordine quo que ad aliud priva- tiones eorum mali- tiam, vel bonitatem fortiumur, & poena esse possunt, propter quod contingit esse pure medicinalia. Spiritualia vero, ga- ra se sunt bona ani- ma, secundum se quo que privationes eoru sunt mala, ac per hoc nunquam sunt pure medicinalia: sed quia sunt medicinalia sunt poena, & medi- cine respectu eiusdem. Et hoc inten- dit littera.

filij pro peccatis proprijs puni- tur, sed pro peccatis parentum.

SED CONTRA est, quod dicitur Ezech. 18. Filius non portabit ini- quitatem patris.

RESPON. Dicendum, si loquamur de poena satisfactoria, quae voluntarie assumitur, contingit, quod vnus portet poenam alteri, in quantum sunt quodam modo vnus, sicut iam dictum est. Si autem loquamur de poena pro peccato infligta, in quantum habet rationem poenae, sic solū vnusquisque pro peccato suo punitur, ga- ctus peccati aliqui psonale est. Si autem loquamur de poena, quae habet rationem medicinae, con- tingit, qd vnus punitur pro peccato alterius. Dicitur enim, qd detrimenta corporalium rerum, vel et ipsius corporis, sunt quadam penales medicinae ordinatae ad salutem animae. vnde nihil prohibet talibus poenis aliquem puniri pro peccato alterius vel a Deo, vel ab homine, utpote filios pro patribus, & subditos pro Domi- nis, in quantum sunt quadam res eorum: ita tñ quod si filius, vel subditus est particeps culpa, hu- iusmodi poenalis defectus habet rationem poenae quantum ad utrun- que. sicut qui punitur, & eū pro quo punitur. Si vero non sit particeps culpa, habet rationem poenae quantum ad eum pro quo punitur: quantum vero ad eū, qui punitur, rationem medicinae tantū, nisi per accidens in quantum peccato alterius consentit: ordinatur enim ei ad bonum animae, si pa- tienter sustineat. Poena vero spi- rituales nō sunt medicinae tan- tum: quia bonum animae nō ordi- natum ad aliud melius bonum, unde in bonis animae nullus pati- tur detrimentum sine culpa pro- pria, & propter hoc etiam talibus poenis, ut dicit Hier. in epistola ad Auitū, vnus non punitur p alio: quia quantum ad animā filius non est res patris. unde & huius cau- sam Dñs assignans dicit Ezech. 18. Omnes animae, meae sunt.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd utrunque dictum usq̄ esse referē- dum ad poenas temporales, vel corporales, in quantum filij sunt quadam res parentum, & succes- sores praedecessorum, vel si refe- rantur ad poenas spirituales, hoc dicitur propter imitationem cul- pae. unde in Exod. additur. His qui oderunt me. Et in Matth. dicitur. Et vos implete mensuram patrū uestrorum. Dicit autem puniti pec- cata patrum in filijs, quia filij in peccatis parentū nutriti, pronio-

busdam sanctorum. Aduerte tamen hic, quod poena species mali est quod priva- tionem boni debiti, quādo, sicut &c in- cludit, ne putes om- nem negationem bo- ni spiritualis poenae rationem habere.

res sunt ad peccandum tum pro- pter consuetudinem, tum etiam propter exemplum, patrū quasi auctoritatem sequentes: sunt et maiori poena digni, si poenas pa- trum videntes, correcti nō sunt. Idco autem addidit, In tertiam, & quartam generationem, quia tñ consueverunt homines uiue- re, ut tertiam, & quartam generationem uideant, & sic mutuo uidere possunt, & filij peccata paren- tum ad imitandum, & patres poenas filiorum ad dolendum.

AD SECVNDVM dicendum, quod poenae illae sunt corporales, & temporales, quas iustitia humana uni pro peccato alterius infligit, & sunt remedia quadam, uel medicinae contra culpas sequentes, ut uel ipsi, qui puniuntur, uel alij cohibeantur a similibus culpis.

AD TERTIVM dicendum, quod magis dicuntur puniri pro peccatis aliorum propinqui, quā ex- tranei, tum quia poena propinquorum quodammodo redundat in illos, qui peccauerunt, ut dictum est, in quantum filius est quadam res patris. Tum etiam quia, & domestica exempla, & domesticae poenae magis mouent. unde qñ aliquis nutritus est in peccatis parentum, uehementius ea sequitur, et si ex eorum poenis non est deterritus, obstinatio- uideatur: unde & est maiori poena dignus.

QVAESTIO LXXXVIII. De peccato veniali, & mortali, in sex articulos diuisa.

DEINDE quia peccatum ueniale, & mortale distinguuntur secundum reatum, considerandum est de eis. Et primo considerandum est de ueniali per comparationem ad mortale. Secundō, de ueniali secundum se.

- CIRCA primum queruntur sex. Primo, Vtrum ueniale peccatū conuenienter diuidatur contra mortale. Secundo, Vtrum distinguantur genere. Tertio, Vtrum ueniale peccatum sit dispositio ad mortale. Quarto, Vtrum ueniale peccatum possit fieri mortale. Quinto, Vtrum circumstantia aggravans possit de ueniali peccato facere mortale. Sexto, Vtrum peccatum mor- tale possit fieri ueniale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ueniale peccatum conuenienter diuidatur contra mortale.

AD PRIMVM sic procedi- tur. Vt quod ueniale pec- catū non conueniēter di- uidatur contra mortale Dicit eū August. 22. lib. contra Faustum.

In corp. art.

Super Questionis 88. Articulus primus.

IN 1. art. q. 28. du- bium occurrit ex Sco. in 2. 1. dis. 2. sen. expresse impugnan- te, quod ueniale & mortale nō distin- guuntur ex eo, quod mortale inordina- tionē circa finē, ue- niale autē circa ea, quae sunt ad finē im- portent, quia utrum- que pōt esse & cir- ca finem, & circa ea quae sunt ad finem: cum tamen author hic distinguat uenia- le contra mortale ex dicta differentia. Ad hoc dicitur du- pliciter. Primo, qd author non intendit nō si de ueniali, & mortali ex genere, hāc n. distinguuntur ex obiectis. i. sine, & his quae sunt ad finē, obiectio autem pro- cedit de mortali, & ueniali quomodo- libet. Sed remanet tunc quaestio, quare absolute author de mortali, & uenia- li tractans, ad ueniale, & mortale ex genere descendit. In hoc enim errasse uideatur manifeste, quod in communi tractans, de specia- libus determinat, relicto communi Propre-

Propterea licet dicta ratio sic vera quo ad materiam, formaliter tñ dicendum est, qd author loquitur de per se mortali, & per se veniali. semper enim ly, per se subintelligitur, & qd hac per se sumpta ex obiectis distinguuntur sine, & his quae sunt ad finē.

¶ Et cum dicitur, quod vtrunque potest esse circa vtrunque, respondetur, qd hoc nō est pe se, sed per accidens. Morus em animi ad adulteriū, vel infidelitatē, per accidens tantum est veniale, qd est imperfectus ex parte agentis, vepote non deliberatus. Et similiter motus animi in superfluo risum, per accidens est mortale, quia si ordinatur ad hoc in cōtemptū fidei p se n. loquendo, & iudicatio, actus secundum proprias materias, & fines eorumdem, nec mortale circa id, quod ad ad finē pure, nec veniale circa finē inordinatus est actus. Et formaliter litera saluatur dum de mortali, & veniali in comuni per se tñ, doctrina tradita est. Et quia per se mortale & veniale, & ex genere mortale, & veniale coincidunt, iō prima responsio fuit vera: quamvis non explicaret formale processum.

¶ 2. Præter. A postolus dicit r. Corinth. 10. Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite: sed contra hoc præceptum facit, quicumque peccat: non enim peccatum fit propter gloriam Dei. cū ergo facere contra præceptum fit peccatum mortale, vñ qd quicumque peccat, mortaliter peccet.

¶ 3. Præter. Quicumque amore aliqui rei inhæret, inhæret ei, vel sicut fruens, vel sicut vtens, vt patet per Aug. in 1. de doctr. Christiana: sed nullus peccans inhæret bono commutabili quasi vtens: non enim refert ipsum ad bonum, quod nos beatos facit, quod proprie est uti, ut August. dicit ibidem ergo quicumque peccat, fruatur bono commutabili: sed sui rebus utendis est humana peruersitas, ut Augustinus dicit in lib. 8. 3. quæst. Cum ergo peruersitas peccatū mortale nominetur, uidetur quod quicumque

secundum hanc partem sanus dicitur, quod non est eadem ratio de virtute, & vicio. Licet bono, & malo, quia bonū vno modo ex causa, scilicet malum aut omnifariam contingit. Et propterea appetitus circa materiam huiusmodi contingentes, proprie loquendo non ad bonitatem secundum quid, sed bonitatis continentem spectat, appetitus autem malus in huiusmodi materia summationem malitiae, sed ad secundum quid materiam propter rationem dicitur. Allata autem regula de oppositione tenet, quando non est eadem ratio multiplicationis virtutum, non enim oportet eos simpliciter, scilicet substantiam multiplicare, sicut ens secundum quid, scilicet accedens ad genera distinguitur: quia non est vtrunque eadem ratio, est in proposito, vt patet ex dictis.

¶ Præterea. Si in peccati est simpliciter, & secundū quid: ergo & in actibus virtutum, quia si vnum oppositorum multiplicatur, oportet reliquum multiplicari.

¶ Arguit deinde contra nominis rationem: quia secundum hoc peccatum veniale non diceretur peccatum, nisi in ordine ad mortale: sicut accidens non dicitur ens, nisi quia ens: sed hoc est falsum, quia si peccatum mortale non esset, nihilominus esset veniale: ergo.

¶ Arguit deum contra illam expositionem, quod mortale est contra legem, veniale præter: quia omne peccatum est contra aliquam legem, vt patet de mendacio iocoso, quod est directe contra dictamen naturalis legis.

¶ Ad primum horum neganda est minor. Nullus enim peccati venialis per se materia est simpliciter indebita, sed sū quid tñ. Quia enim principium in operabilibus est finis, & id quod est ad finem, est sicut conclusio in speculabilibus, oportet perspicere, quod quemadmodum ad perfectionem simpliciter intellectus non spectant conclusiones contingentes, quæ secundum se non habent necessariam connexionem cum principijs, sed sola principia, & conclusiones necessariae, quæ natae sunt esse evidentes, spectant ad perfectionem simpliciter intellectus, reliqua aut ad perfectionem, & imperfectionem sū quid eiusdem: adiuuant enim, & nihil perfectionis est recte se habere circa illa: ita ad appetitum morale perfectionem, & imperfectionem simpliciter, totus finis, & fini necessario coherentia spectant, circa

qua est peccati mortale reliqua autem quæ sunt ad finem contingentes, circa quæ est peccatum veniale, non spectant ad perfectionem, & imperfectionem simpliciter, sed secundum eundem. Vnde vterque modus venialium peccatorum potest perfectum peccatum. Indeliberati namque motus in malum, & in venialia, sunt peccata art. 5. imperfectionem art. 5. agentis: quia non ex delib. ne fit Deliber. art. 5. tem motus in venialia licet venialia licet te obiectis, quod non est debita materia, vt contra fini. Materiam actus mortales, quod fit in ta in ordine ad id est, contrarietate ad finem, aut necessitate contingenti, materia venialis non habet. Indebitum enim in eis inuenitur licet debita materia ad finem propter hanc sectionem materialis peccati, cuius indebitum secundum quid.

¶ 4. Præter. Quicumque accedit ad vnum terminū, ex hoc ipso recedit ab alio: sed quicumque peccat, accedit ad bonum commutabile, ergo recedit a bono incommutabili: ergo peccat mortaliter. non ergo conuenienter peccatum veniale contra mortale diuiditur.

¶ Sed contra est, qd Aug. dicit in Hom. 7. super Ioan. qd crimē est, quod damnationem meretur: veniale autem est, quod non meretur damnationem. Sed crimen nominat peccatum mortale, ergo veniale peccatum conuenienter diuiditur contra mortale.

¶ Respon. Dicendum, qd aliqua sū quod proprie accipiuntur, non videntur esse opposita: quæ si metaphorice accipiuntur, opponi inueniuntur, sicut ride re non opponitur ei, quod est arescere: sed secundum quod ride re metaphorice de prato dicitur propter eius floritionem & virorem, opponitur ei, qd est arescere. Similiter si mortale proprie accipiatur, pro ut refertur ad mortē corporale, non ut oppositionem habere cū ueniali, nec ad idem genus pertinere: Sed si mortale accipiatur metaphorice, secundum quod

secundum hanc partem sanus dicitur, quod non est eadem ratio de virtute, & vicio. Licet bono, & malo, quia bonū vno modo ex causa, scilicet malum aut omnifariam contingit. Et propterea appetitus circa materiam huiusmodi contingentes, proprie loquendo non ad bonitatem secundum quid, sed bonitatis continentem spectat, appetitus autem malus in huiusmodi materia summationem malitiae, sed ad secundum quid materiam propter rationem dicitur. Allata autem regula de oppositione tenet, quando non est eadem ratio multiplicationis virtutum, non enim oportet eos simpliciter, scilicet substantiam multiplicare, sicut ens secundum quid, scilicet accedens ad genera distinguitur: quia non est vtrunque eadem ratio, est in proposito, vt patet ex dictis.

¶ Ad secundum dicitur, qd sicut omnis motus dicitur in ordine ad priuationem vitæ, quæ est infirmitas mortalis, & simpliciter: ita omne peccatum dicitur peccatum mortale, & simpliciter: ita omne peccatum dicitur peccatum mortale, quod per se sine, quod est principium venialis. Et vt ex diffinitione in litera ex Aug. patet, eum peccatū dicitur, factum, vel concupitum contra legem Dei, si sit contra legem Dei sine additione aliqua, veniale est additione, scilicet secundum quid: est enim contra legem secundum quid: & constat quod contra legem Dei dicitur quid non potest intelligi, non præ intellectu contra legem absolute, sicut nec album secundum quid, sine albo, sed oportet, vt peccatum veniale non solum sū rem, sed etiam nominis rationem in ordine ad mortale dicatur, proprie in litera dicitur, quod veniale dicitur peccatum mortale.

¶ Et licet peccatum veniale possit esse in hoc, vel in illi mortali, simpliciter tamen non potest esse absque mortali, nec infirmitas curabilis absque incurabili, qualis est mortis immo si non esset peccatum mortale, nec veniale esset non esset mors, non esset ægritudo.

¶ Ad tertium dicitur, qd in verbis labora argum.

Ex c. 3. & 4. habetur tom. 3.

q. 10. nō prout a prim. tom. 4.

mus gratis oē peccatum ueniale esse contra legem secundum quod, & hoc est esse prater legem. Et enim contra legem quicquid a legis sine discordat: si simpliciter, simplici teris secundum quod, secundum quid. Sed simpliciter a sine nō discordat, nisi quod contrarium inducit sine: secundum quid uero, quod finis affectionem impedit, illud in morali, hoc in ueniali requirit. Et uenialia quidem ex imperfectione actus sunt secundum quid, id est, secundum imperfectionem motum contra legē Dei, ut primus motus infidelitatis, & adulterij testatur. Venialia autem ex genere sunt secundum quid, id est, secundum materiam contra legem Dei, ut mendacium iocofum, & risus superfluis testantur. hoc autem contra secundum quid, uocatur uno uocabulo lo prater legem. Ad pleniorē tamen doctrinam sciatis, quod cum dicitur ueniale ex genere esse prater, non contra legem, potest dupliciter intelligi. Primo, ut ita sit prater legem, ut contra nullam sit legem. Et in hoc sensu falsum est. Nam mendacium est secundum se prauum, & contrarium uirtuti, ac per hoc contra legem illius uirtutis: & tamen nō est mortale ex genere suo. Alio modo, ut sit prater legem, & non contra, quia nō est contra intentum finem legis. Et hoc modo contra nullam legem est ueniale: quia finis cuiusque legis est dilectio dei sui, ac proximi contra cuiuslibet bonum, nisi secundum quid, non sit per ueniale. Prater autem legem est, quia, ut in littera dicitur, debitus motus rationis a lege incensus non seruatur. In uenialibus quidem ex imperfectione actus uiolatur debitus modus rationis proueniens a ratione, uel de

A semper: & sic non facit contra hoc praeceptum quicumque non actu refert in gloriam Dei omne quod facit. Sufficit ergo, quod aliquis habitualiter referat se, & omnia sua in Deū ad hoc, quod non semper mortaliter peccet, cum aliquem actum non refert in gloriam Dei actualiter. Veniale autem peccatum non excludit habitualem ordinationē actus humani in gloriam Dei, sed solum actualem: quia non excludit charitatem, quae habitualiter ordinat in Deum. unde non sequitur, quod ille qui peccat uenialiter, peccet mortaliter.

AD TERTIUM dicendum, quod ille qui peccat uenialiter, inhæret bono temporali non ut fruens, quia non constituit in eo finem, sed ut utens referens in Deum non actu, sed habitu.

AD QUARTUM dicendum, quod bonum commutabile accipitur, ut terminus contrapositus incommutabili bono, nisi quando constituitur in eo finis. Quod enim est ad finem, non habet rationem termini.

ARTICVLVS II. *Super Quaestio. 88. Artic. secundum.*

utrum peccatum mortale, & ueniale differant genere.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod peccatum ueniale & mortale non differant genere, scilicet, quod aliquod sit peccatum mortale ex genere, & aliquod ueniale ex genere. Bonum enim & malum ex genere in actibus humanis accipitur per comparationem ad materiam, siue ad obiectum, ut supra dictum est: sed secundum quolibet obiectum, uel materiam contingit peccatum mortaliter & uenialiter, quodlibet bonum commutabile potest homo diligere uel infra Deum, quod est peccare uenialiter, uel supra Deum, quod est peccare mortaliter. ergo peccatum ueniale & mortale non differunt genere.

¶ 2 Præter. sicut dictum est supra, per mortale dicitur, quod est irreparabile, per ueniale autem dicitur, quod est reparabile: sed esse irreparabile conuenit peccato quod sit ex malitia, quod secundum quosdam irreparabile dicitur: esse autem reparabile conuenit peccato quod sit per infirmitatem, uel ignorantiam, quod dicitur remissibile, ergo peccatum mortale & ueniale differunt, sicut peccatum quod est ex malitia commissum, uel ex infirmitate & ignorantia: sed secundum hoc non differunt peccata genere, sed causa, ut supra dictum est. ergo peccatum ueniale & mortale non differunt genere.

¶ 3 Præter. supra dictum est, quod subitū motus tamen sensualitatis, quam rationis sunt peccata uenialia: sed subitū motus inueniuntur in quolibet peccati genere. ergo non sunt aliqua peccata uenialia ex genere.

SED CONTRA est quod Aug. * in sermone de purgatorio enumerat quaedam genera peccatorum uenialium, & quaedam genera peccatorum mortalium.

RESPON. Dicendum, quod peccatum ueniale a ueniale dicitur. Potest igitur aliquod peccatum dici ueniale uno modo, quia est ueniam cōsecutum: & sic dicit Am-

liberationem in uenialibus uero ex genere uiolatur debitus modus, quod secundum rationem referenda est materia illa ad finem.

IN art. 3. eiusdem 88 quaest. nota distinctio peccati tam uenialis, quam mortalis ex genere, & ex parte agentis. Et memento rationis ad secundum, quod 72. superius artic. 5. qua dictum est, quod ex hoc, quod ueniale & mortale inueniuntur differre genere ex parte obiecti, non habet quod differrentia uenialis, & mortalis sit specifica id est, constitutiva generis, uel speciei subalternæ, sed quod consequatur distinctionem specificam seu genericam in his.

¶ 1 Præter. sicut dictum est supra, per mortale dicitur, quod est irreparabile, per ueniale autem dicitur, quod est reparabile: sed esse irreparabile conuenit peccato quod sit ex malitia, quod secundum quosdam irreparabile dicitur: esse autem reparabile conuenit peccato quod sit per infirmitatem, uel ignorantiam, quod dicitur remissibile, ergo peccatum mortale & ueniale differunt, sicut peccatum quod est ex malitia commissum, uel ex infirmitate & ignorantia: sed secundum hoc non differunt peccata genere, sed causa, ut supra dictum est. ergo peccatum ueniale & mortale non differunt genere.

¶ 2 Præter. supra dictum est, quod subitū motus tamen sensualitatis, quam rationis sunt peccata uenialia: sed subitū motus inueniuntur in quolibet peccati genere. ergo non sunt aliqua peccata uenialia ex genere.

SED CONTRA est quod Aug. * in sermone de purgatorio enumerat quaedam genera peccatorum uenialium, & quaedam genera peccatorum mortalium.

RESPON. Dicendum, quod peccatum ueniale a ueniale dicitur. Potest igitur aliquod peccatum dici ueniale uno modo, quia est ueniam cōsecutum: & sic dicit Am-

brof.

re: & in hoc eodem articulo in re sponfione ad primum dicitur quod non distinguuntur sicut species unius generis, sed sicut substantia & accidentis.

Ad hoc breuiter dicitur, quod conuenientia in genere non affir- matur in litera simpliciter, sed cum specificatione, in quantum utrumque importat defectum debiti ordinis. hoc est enim conuenire in genere analogo mali, dum utrumque ex parte uersionis in mali ratione conuenit aliter tamen, & aliter: quia in mortali est auersio si impliciter, hic secundum quid. Cum hoc tamen fiat, quod distinguantur genere ex parte obiecti, & quod ordinem habeant inter se, sicut substantia, & accidentis, ut patet ex dictis.

In responsione ad tertium, dubium occurrit, quo pacto uerum sit, quod ueniale per se disponit ad mortale, cum non nisi per quantum consequentiam, uel reuocando prohibens concurrat, ut in corpore articuli dictum est. Quo enim per consequentiam ab alio quod emanat per accidens deriuatur: & similiter remouens prohibens mouet per accidens.

Ad hoc dicitur, quod licet intendit, quod ueniale per se disponit primo tantum modo: quia illa dispositio est per modum similis, ut patet in exemplo allato de uerbis locosis. eiusdem namque speciei sunt secundum se uerba iocosa minus amara, ut uelut obiectum peccati uenialis: & in maxime amata, ut sunt obiectum peccati mortalis ex parte agentis. Dicitur autem per quantum consequentiam ad mortalem ex parte agentis: quia non est dispositio necessaria ad tale appetitum cum auersione simpliciter, sicut necessitat ad similem appetitum locandi absolute: sed quando est intentio tale, nam est conlequi, ut appetitus in tale mortale trahatur. Sicut autem disponere non est omnino extra per se disponere, quia actibus animi disponere ad similes conuenit per se per suam propriam naturam, & uirtutem, quamuis aliquid imperfecti habeat: quia non sunt similes in auersione isti actus uenialis actui mortali, ad quem propter auersionem dictam, per consequentiam quandam dicitur disponere: ita quod ueniale in quantum simile ex parte conuer-

tionis, disponit per se in quantum uero dissimile ex parte auersionis, disponit secundum quantum consequentiam ad id mortale ex parte agentis. Secundus autem modus licet possit dici per se, quia quasi auersio similis generice est auersioni, ac per hoc per se etiam disponit ad illam, aut tamen non recedens a formali sermone, & fundamento, dicitur quod est per accidens, quia cum stabiliter, quod peccatum genus, & speciem ac per hoc naturam suam in ordine ad obiectum sortitum est, quod causat peccatum ex parte auersionis, ponit causare illud ut remouens prohibens, quia remouet subiectionem Deo prohibentem animum ferri in obiectum contra rium Deo. Tu tamen potes distinguere, & dicere, quod ueniale ex genere ad mortale ex agente disponit per se ex parte conuersionis ad commutabile bonum: ad mortale uero ex genere disponit remouendo prohibens quo ad conuersionem. & per se quod ad auersionem secundum consequentiam, ut in primo modo declaratum est. Et hinc habemus quantum a ueniale consuetudine cauendum sit, cum tot modis, & illis periculis disponant ad mortale, propter quod frequentibus contritionibus non superficite nus singula secundum suas spes distinguenda sunt, ne habitutatis nobis in illis, occurrentes tentationes animos dispositos propinque ad mortale inueniant.

tus: sed peccatum ueniale est dispositio ad mortale, ut dictum est. *ergo ueniale peccatum potest fieri mortale.

SED CONTRA. Ea que differunt in infinitum, non transmutantur in inuicem: sed peccatum mortale, & ueniale differunt in infinitum, ut ex predictis patet: ergo ueniale non potest fieri mortale.

RESPON. Dicendum, quod peccatum ueniale fieri mortale, potest tripliciter intelligi. Vno modo sic quod idem actus numero primo sit peccatum ueniale, postea mortale, & hoc esse non potest, quia peccatum principaliter consistit in actu uoluntatis, sicut & quilibet actus moralis: unde non dicitur unus actus moraliter, si uoluntas mutetur, quamuis etiam actio secundum naturam sit continua. Si autem uoluntas non mutetur, non potest esse quod de ueniale fiat mortale. alio modo potest intelligi, ut id quod est ueniale ex genere, fiat mortale, & hoc quidem possibile est, in quantum constituitur in eo finis, uel in quantum refertur ad mortale peccatum sicut ad finem, ut dictum est. * Tertio modo potest intelligi ita: quod multa uenialia peccata constituunt unum peccatum mortale: quod si sic intelligatur, quod ex multis peccatis uenialibus integraliter constituitur unum peccatum mortale, falsum est. Non enim omnia peccata uenialia de mundo possunt habere tantum de reatu, quantum unum peccatum mortale. quod patet ex parte durationis: quia peccatum mortale habet reatum penę eternę, peccatum autem ueniale reatum penę temporalis, ut dictum est. * Patet etiam ex parte penę damni, quia peccatum mortale meretur carentiam uisionis diuinę, cui nulla alia pena comparari potest, ut Chrysostomus dicit. * Patet etiam ex parte penę sensus, quantum ad uerum conscientię, licet forte quantum ad penam ignis non sint improprietationabiles penę. Si uero intelligatur, quod multa peccata uenialia faciunt unum mortale dispositiue, sic uerum est, sicut su-

tal. & pro uenialissimo procedendo iuxta doctrinam 8. Physicorum possent multiplicari penę uenialium, ut simul iunctę excedant penam unius mortalis, de hac sola pena loquendo, Nec, forte, est dubitans, sed non determinans.

ARTICVLVS IIII. Verum peccatum ueniale possit fieri mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod peccatum ueniale possit fieri mortale. Dicit enim Aug. exponens illud Ioan. D. Qui incredulus est filio, non uidebit uitam. Peccata minima, id est, uenialia si negliguntur, occidunt: sed ex hoc dicitur peccatum mortale, quia spiritaliter occidit animam. ergo peccatum ueniale potest fieri mortale.

¶ 2 Prę. Motus sensualitatis ante consensum rationis est peccatum ueniale, post consensum uero est peccatum mortale, ut supra dictum est. * ergo peccatum ueniale potest fieri mortale.

¶ 3 Prę. Peccatum ueniale, & mortale differunt, sicut morbus curabilis, & incurabilis, ut dictum est: * sed morbus curabilis potest fieri incurabilis, ergo peccatum ueniale potest fieri mortale.

¶ 4 Prę. Dispositio potest fieri habitus, & pro uenialissimo procedendo iuxta doctrinam 8. Physicorum possent multiplicari penę uenialium, ut simul iunctę excedant penam unius mortalis, de hac sola pena loquendo, Nec, forte, est dubitans, sed non determinans.

Super questionis octauę simoniacę articuli quartum. Or. 4. eiusdem 88. quod occurrunt illa uerba literę notanda, licet forte quantum ad penam ignis, non sint improprietationabiles penę. Dixit hoc, quia cum utriusque, scilicet mortalis, & uenialis pena ignis sit intensiue finita, & omnis finiti ad omnem finitum sit aliqua proportio, consequens est, ut penę utriusque quantum ad ignem, sint proportionabiles. Et hoc est dicere, quod non est in finitis excessus inter penam ignis pro mortali & pro uenialissimo procedendo iuxta doctrinam 8. Physicorum possent multiplicari penę uenialium, ut simul iunctę excedant penam unius mortalis, de hac sola pena loquendo, Nec, forte, est dubitans, sed non determinans.

Super questionis octauę simoniacę articuli quartum. Or. 4. eiusdem 88. quod occurrunt illa uerba literę notanda, licet forte quantum ad penam ignis, non sint improprietationabiles penę. Dixit hoc, quia cum utriusque, scilicet mortalis, & uenialis pena ignis sit intensiue finita, & omnis finiti ad omnem finitum sit aliqua proportio, consequens est, ut penę utriusque quantum ad ignem, sint proportionabiles. Et hoc est dicere, quod non est in finitis excessus inter penam ignis pro mortali & pro uenialissimo procedendo iuxta doctrinam 8. Physicorum possent multiplicari penę uenialium, ut simul iunctę excedant penam unius mortalis, de hac sola pena loquendo, Nec, forte, est dubitans, sed non determinans.

Super questionis octauę simoniacę articuli quartum. Or. 4. eiusdem 88. quod occurrunt illa uerba literę notanda, licet forte quantum ad penam ignis, non sint improprietationabiles penę. Dixit hoc, quia cum utriusque, scilicet mortalis, & uenialis pena ignis sit intensiue finita, & omnis finiti ad omnem finitum sit aliqua proportio, consequens est, ut penę utriusque quantum ad ignem, sint proportionabiles. Et hoc est dicere, quod non est in finitis excessus inter penam ignis pro mortali & pro uenialissimo procedendo iuxta doctrinam 8. Physicorum possent multiplicari penę uenialium, ut simul iunctę excedant penam unius mortalis, de hac sola pena loquendo, Nec, forte, est dubitans, sed non determinans.

& sic contingit appetibile propter se transire in appetibile propter aliud. & econverso. ut patet in peruersis appetitibus utentibus fruendis, & fruendis utendis. Et sic contingit unum appetibile transire in speciem alterius appetibilis, non secundum mutationem rei, sed secundum mutationem rationis appetibilis in ordinem appetentem. & sic est in proposito. nam cum quis ponit finem in peccato ueniali, puta, in verbis iocosis, uerba iocosa, quae ex meritis rei sunt in specie appetibilis propter aliud, ex mala dispositione appetentis mutantur in appetibile per se, dum in eis finis constituitur. & sic interuenit ibi mutatio speciei non secundum rem appetitam, sed rationem appetibilis in ordine ad appetentem. Et per hoc patet responsio ad obiectionem. nam cum hoc, quod peccatum illud mortale est in illamet & sola specie, in qua est ueniale secundum rationem rei obiectae, stat quod sit in alia specie secundum rationem formalem appetibilis, ut sic. & propterea & prius. & hanc dictam sunt uera diuersimode intellecta. Merito autem sic dicimus, quia circumstantia finis, quae ueniam curat, sicut dupliciter superuenit ueniali ex genere, faciendo de ueniali mortale: ita dupliciter uariat speciem proportionalitatem tenentem. Verbum namque hoc, quod dicitur, dupliciter sine mortale. Primo, ex parte obiecti, puta, si ordinatur ad adultarium. Secundo, ex parte agentis, puta, si constituitur in eo finis. & sicut nunc fit mortale ex parte agentis, ita species apponitur ex parte appetentis: ita quod de ueniali ex genere fit mortale ex parte agentis, & mutat speciem in ordine ad agentem, quod est mutare speciem appetibilis, ut sic.

De ebrietate uero dicendum est, quod secundum suam rationem habet, quod sit peccatum mortale. Quod enim homo absque necessitate reddat se impotentem ad utendum ratione, per quam homo in Deum ordinatur, & multa peccata occurrentia uitat, ex sola uoluptate uini, expresse contrariatur uirtuti: sed quod sit peccatum ueniale, contingit propter ignorantiam quandam, uel infirmitatem, puta, cum homo nescit virtutem uini, aut propriam debilitatem, unde non putat se inebriari, tunc enim non imputatur ei ebrietas ad peccatum, sed solū superabundantia potus. Sed quādo frequenter inebriatur, non potest per hanc ignorantiam excusari, quin uideatur uoluntas eius eligere magis pati ebrietatem, quā abstinere a uino superfluo, unde redit peccatum ad suam naturā.

AD SECUNDUM Dicendum, quod delectatio morosa non dicitur esse peccatum mortale, nisi in his quae ex suo genere sunt peccata mortalia, in quibus si delectatio non morosa sit: peccatum ueniale est ex imperfectione actus, sicut & de ira dictum est. dicitur enim ira diuturna, & delectatio morosa propter approbationem rationis deliberantis.

AD TERTIUM Dicendum, quod circumstantia non facit de bono actu malum, nisi constituens spem peccati, ut supra etiam habitū est.

ARTICVLVS VII.

Utrum peccatum mortale possit fieri ueniale.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod peccatum mortale possit fieri ueniale. Acqualiter enim distat peccatum ueniale a mortali, & econtrario: sed peccatum ueniale fit mortale, ut dictum est. ergo etiam peccatum mortale potest fieri ueniale.

¶ 2. Praet. Peccatum ueniale & mortale ponuntur differre secundū hoc, quod peccans mortaliter, diligit creaturam plus quam Deum: peccans autem uenialiter, diligit creaturam infra Deum. Contingit autem quod aliquis committens id quod est ex genere suo peccatum mortale, diligit creaturam infra Deum, puta, si aliis nesciens fornicationem simplicem esse peccatum mortale,

A uerba corporis articuli, scilicet, quod per subtractionem deliberationis soluitur species actus moralis. Si enim hoc est uerum, sequitur, quod in deliberati motus infidelitatis, adulterii, furii, & huiusmodi, non sint eiusdem speciei cum ipsis peccatis perfectis, cuius oppositum dictum est, & conitar esse uerū: quia ad obiectū idem tendunt. Et si in deliberati motus predicti sunt eiusdem speciei cum perfectis, ergo non soluitur species moralium actuum ex subtractione deliberationis, ut in litera nunc dicitur.

¶ 3. Praet. Sicut dictum est, plus difert bonum a malo, quam ueniale a mortali: sed actus qui est de se malus, potest fieri bonus, sicut homicidium potest fieri actus iustitiae, sicut patet in iudice qui occidit latronem. ergo multo magis peccatum mortale potest fieri ueniale.

SED CONTRA est, quod aeternū nunquam potest fieri temporale: sed peccatum mortale meretur penam aeternam, peccatum autem ueniale temporalem penam. ergo peccatum mortale nunquam potest fieri ueniale.

C RESPON. Dicendum, quod ueniale & mortale differunt sicut perfectum & imperfectum in genere peccati, ut dictum est. Imperfectum autem per aliquam additionem potest ad perfectionem venire: unde & ueniale per hoc quod additur ei deformitas pertinet ad genus peccati mortalis, efficitur mortale: sicut cum aliquis dicit uerbum otiosum, ut fornicetur. Sed id quod est perfectum, non potest fieri imperfectum per additionem. & ideo peccatum mortale non fit ueniale per hoc, quod additur ei aliqua deformitas pertinet ad genus peccati uenialis. Non enim diminuitur peccatum eius qui fornicatur, ut dicat uerbum otiosum, sed magis aggrauatur propter deformitatem adiunctam. Pot tamen id quod est ex genere mortale, esse ueniale propter imperfectionem actus, quia non perfecte pertingit ad rationem actus moralis, cum non sit deliberatus, sed subitus, ut ex dictis patet: & hoc fit per subtractionem quandam, scilicet deliberationis. & quia a ratione deliberata habet speciem moralis actus, inde est quod per talem subtractionem soluitur species.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ueniale differt a mortali, sicut imperfectum a perfecto, ut puer a uiro: sit autem ex puero uir, sed non conuertitur. unde ratio non cogit.

AD SECUNDUM dicendum, quod si sit talis ignorantia, quae peccatum omnino excuset, sicut est furiosus, uel amens, tunc ex tali ignorantia fornicationem committens nec uenialiter, nec mortaliter peccat. Si uero sit ignorantia non inuincibilis, tunc ignorantia ipsa est peccatum, & continet in se defectum diuini amoris,

ar. 5. co. ar. 3.

ar. 1. ad r.

ar. 2. huius quozit.

inquantum negligit homo addiscere ea, per quae po-
teit se in diuino amore conseruare.

Car. ante
med. habet
hic lib. 104.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Aug. dicit
in lib. contra Mendacium, Ea quae sunt secundum se
mala, nullo fine benefici possunt; homicidium au-
tem est occisio innocentis, & hoc nullo modo be-
ne fieri potest. Sed iudex, qui occidit latronem, uel
miles, qui occidit hostem reipublicae, non appellan-
tur homicidae, ut * Aug. dicit in lib. de lib. arb.

lib. 1. c. 4. &
5. com.

QVAESTIO LXXXIX.

De peccato ueniali secundum se in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de peccato ue-
niali secundum se.

ET CIRCA hoc queruntur sex.

¶ Primo, Vtrum peccatum ueniale causet maculam
in anima.

¶ Secundo, de distinctione peccati uenialis, prout
figuratur per lignum, foenum, & stipulam primae
Corinth. 3.

¶ Tertio, Vtrum homo in statu innocentiae potue-
rit peccare uenialiter.

¶ Quarto, Vtrum angelus bonus, uel malus possit
peccare uenialiter.

¶ Quinto, Vtrum primi motus infidelium sint pec-
cata uenialia.

¶ Sexto, Vtrum ueniale possit esse in aliquo simul
cum solo peccato originali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccatum ueniale causet maculam in anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod pec-
catum ueniale causet maculam in anima. Dic-
it enim * Aug. in lib. de penitentia, quod pec-
cata uenialia, si multiplicentur, decori nostrum ita
exterminant, ut a celestis sponsi amplexibus nos se-
parent: sed nihil aliud est macula, quam detrimen-
tum decoris. ergo peccata uenialia causant maculam
in anima.

2. q. 87. ar. 2.
ad 3. & o. di.
16. q. 2. ar. 1.
q. 2. ad 3. &
1. q. 2. ad 1.
ar. 2. q. 1. ad
1. & ma. q. 7.
ar. 1. cor. &
Psal. 14.
1. de medi-
cina peni-
t. 9. & ser.
de sacris 41.
20. 10.

¶ 2 Præ. Peccatum mortale causat maculam in ani-
ma, propter inordinationem actus, & affectus ipsius
peccantis: sed in peccato ueniali est quaedam deo rdi-
natio actus, & affectus. ergo peccatum ueniale causat
maculam in anima.

¶ 3 Præ. Macula animae causatur ex contactu rei tem-
poralis per amorē, ut * supra dictum est: sed in peccato
ueniali anima inordinato amore cōtingit re ipsa.
ergo peccatum ueniale inducit maculam in anima.

q. 86. ar. 1.

SED CONTRA est, quod dicitur Ephes. 5. Vi exhi-
beret ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem
maculam, aut rugam. * Glos. id est, aliquod peccatum
criminale. ergo proprium peccati mortalis esse uide-
tur, quod maculam in anima causet.

q. 6. interli-
br. 1. ibi.

RESPON. Dicendum, quod sicut * dicitur pater,
macula importat detrimentum nitoris ex aliquo cō-
tactu, sicut in corporalibus patet, ex quibus per simi-
litudinem nomen maculae ad animam trāsfertur. Si-
cut autē in corpore est duplex nitor, unus quidē ex
intrinsicā dispositione mēbrorū & coloris, alius au-
tem ex exteriori claritate superueniente: ita et in ani-
ma est duplex nitor, unus quidem habitualis quasi
intrinsecus, alius autem actualis, quasi exterior ful-
gor. Peccatum autem ueniale impedit quidem nito-
rem actuale, non tamen habituale: quia nō exclu-
dit, neque diminuit habitū charitatis, & aliarum uir-

q. 89. ar. 1.

factum, ut * infra patebit, sed solum impedit
actum. Macula autem importat aliquid man-
re maculata, unde magis uidetur pertinere ad de-
mentum habitualis nitoris, quam actualis. unde
priore loquendo, peccatum ueniale non causet ma-
culam in anima: Et si alicubi dicatur macula in anima,
hoc est secundum quid inquantum impedit nitor,
qui est ex actibus uirtutum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. Augustinus. hoc
tur in eo casu, in quo multa peccata uenialia cōtin-
tue inducunt ad mortale, aliter autem non sepe-
rent ab amplexu celestis sponsi.

AD SECUNDVM Dicendum, q. inordinatio actus
peccato mortali corrumpit habitum uirtutis, ut
tem in peccato ueniali.

AD TERTIVM dicendum, quod in peccato
G tali anima per amorē contingit rem temporalem
quasi finem, & per hoc totaliter impeditur in
splendoris gratiae, qui prouenit in eos, qui Deo
herentur ultimo fini per charitatem, sed in peccato
ueniali non adheret homo creaturae tanquam fi-
timo. unde non est simile.

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter peccata uenialia per lignum, foenum
& stipulam designentur.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod
H uenienter peccata uenialia per lignum, foenum
& stipulam designentur. Lignum enim, foenum,
& stipula, dicuntur superaedificari spirituali fundamē-
to: sed peccata uenialia sunt praeter spirituale fun-
damentum, sicut etiam quaelibet falsa opinionio. Item
ter sciantiam, ergo peccata uenialia non conueni-
ter designantur per lignum, foenum, & stipulam.

¶ 2 Præ. Ille qui aedificat lignum, foenum, & sti-
lam, sic saluus erit quasi per ignem, sed quando
ille qui committit peccata uenialia, non erit saluus
per ignem, puta, cum peccata uenialia inueni-
tur in eo, qui decedit cum peccato mortali. ergo
conuenienter per lignum, foenum, & stipulam pe-
ta uenialia designantur.

¶ 3 Præ. Secundum Apostolum, Alii sunt qui
aedificant aurum, argentum, lapides pretiosos, id est
rem Dei, & proximi, & bona opera, & alii qui
aedificant lignum, foenum, & stipulam: sed peccata ueni-
aliter committunt etiam illi qui diligunt Deum, & pa-
trium, & bona opera faciunt. dicitur enim prima
corinth. 13. Si dixerimus, quia peccatum non ha-
mus, nos ipsos seducimus. ergo non conuenienter
designantur peccata uenialia per ista tria.

¶ 4 Præ. Multo plures differentiae, & gra-
ues sunt peccatorum uenialium, quam tres. et
inconuenienter sub his tribus comprehenduntur.

RESPON. Sed contra est, quod Apostolus prima
K corinth. tertio dicit de eo qui superaedificat lignum,
foenum, & stipulam, quod saluus erit quasi per
& sic patietur penam, sed non aeternam; remanens
penae temporalis proprie pertinet ad peccatum
uale, ut * dictum est. ergo per illa tria signantur
peccata uenialia.

RESPONDEO. Dicendum, quod quidem
tellexerunt fundamentum esse fidem informem
per quam aliqui aedificant bona opera, quae figu-
rantur per aurum, argentum, & lapides pretiosos. et
dā uerō peccata et mortalia, q. figurantur per
lignum, foenum, & stipulam. Sed hanc expol-